

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINĂ. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie
Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei
Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:

Efectele războiului asupra executării contractelor, de Sebastian Șerbescu.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea III: V. Maximilian cu Primăria Capitalei (Edilitate publică. — Orașul București. — Teatru de vară. — Construcțiuni. — Interzicere. — Contencios administrativ). — Observație de C. A. Stoianovici.*

Curtea de apel din București, secția I: Sima Angelescu cu N. Dinescu (Dotă. — Act dotal. — Transcriere. — Lipsa acestei formalități. — Imobil dotal. — Instrăinarea lui. — Terțiu achizitor).

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ. — *Casațiunea franceză (camera criminală). — Observațiune de d-l Siliu Rădulescu.*

De pe front.

EPECTELE RĂZBOIULUI

ASUPRA

EXECUTĂRII CONTRACTELOR

(URMARE*)

Excepții la teoria dominantă. — Rarele hotărâri ce fac excepție la teoria clasică a forței majore, nu au găsit încă fundamentul juridic de a se satisface cerințele echității. Ele au căutat să satisfacă echitatea mai mult decât să stabilească o formulă nouă, și luând astfel aspectul de erezii juridice, se înțelege că au avut puțin succes. Dintre toate încercările făcute de debitori spre a li se acordă exonerarea pentru dificultatea execuției, numai câteva au fost admise, și au rămas, chiar atunci când instanțele superioare nu au schimbat soluția, ca exemple izolate și fără consecințe.

Astfel, în cazul unei sporiri neașteptate a prețului materiei prime, s'a admis¹⁾, cu mult înainte de războiul actual, rezilierea contractului de furnituri, pe motiv că executarea lui în noile condițiuni nu mai corespunde intenției părților, cari n'au putut prevedea

*) Vezi *Dreptul* No. 51 a. e.

1) Trib. com. Havre și Trib. com. Lyon, citate mai sus, nota 21. Ambele au fost reformate în apel.

schimbarea în momentul contractării. Dar acest raționament care ar putea fi aplicarea art. 970 c. civ., e combinat cu afirmarea că împrejurările survenite constituiesc, dacă nu o forță majoră, cel puțin un... caz fortuit! Deasemenea, s'a reziliat²⁾ un contract de transport, pe motiv că un vas beligerant nu poate fi obligat să părăsească un port neutru, când există pericol iminent de captură, deși legea comercială nu prevede nicăeri acest caz. În fine, Curtea din Nancy³⁾ hotărăște că «dacă evenimentele ce constituie forța majoră fac executarea numai mai oneroasă sau mai grea, sau o întârzie numai, sau o suspendă, ele autoriză, fără a desființa contractul, să i se aducă temperamente și modificări, în privința cărora tribunalele rămân suverane să aprecieze», și aplică aceste idei, reducând leafa și clauza penală datorite unui angajat concediat din cauza războiului⁴⁾.

În schimb, jurisprudența administrativă e mai puțin severă pentru debitori, căci Consiliul de Stat admite în mod constant modificarea contractelor de întreprinderi, când sarcini neprevăzute survin în timpul executării, de ex., din cauza naturii terenului în care aveau să se facă execuțiuni⁵⁾. În cursul războiului actual, aceeași idee a fost aplicată la mult discutata chestiune

2) Anvers, 8 Aug. 1870. *Pand. Belges*, v^o *Affrètement*. No. 343; c. Parma, 23 Iulie 1912, *Giurispr. ital.*, 1. 2. 973.

3) 14 Iulie 1871, S. 73. 2. 38.

4) Cf. și hotărârea Curții București, citată mai sus, nota 39. — S'ar mai putea adăoga la aceasta: Bruxelles 30 Aprilie 1893, *Pand. Belges*, v^o *Force majeure*, No. 5¹⁰, care decide că boala unui actor constituie o forță majoră ce-l scutește de obligația de a juca, deși în speță se pare că ea nu făcea imposibilă apariția lui pe scenă, ci numai îl expunea la o agravare ulterioară.

5) Consiliul de Stat, 12 August și 16 Mai 1879, D. 80. 3. 4; Cf. C. Nîmes, 25 Martie 1873, confirmată de Cas. fr. 20 Apr. 1874, D. 74. 1. 329, ca chestie de fapt.

a concesiunilor pentru iluminatul orașelor, devenite foarte oneroase pentru exploatanți din cauza scumpirii cărbunilor: «baza contractelor de concesiune se găsește în echivalența între obligațiile concesionarului și beneficiile ce-i sunt promise..., prevederile d. la început pot fi adânc modificate, în cursul unui lung șir de ani, prin împrejurări ce părțile nu puteau prevedea..., de unde dreptul pentru concesionar să reclame un supliment de remunerare»⁶⁾. Soluția aceasta a fost confirmată într-o speță identică de Consiliul de Stat⁷⁾.

Instanțele civile nu par să încline către o soluțiune analoagă, în sensul indicat de Curtea din Nancy. Dela începutul războiului, numai trei hotărâri se abat dela interpretarea strictă a art. 1083. Trib. Seine⁸⁾ reduce la o treime din chiria unei săli de spectacol, al cărei venit scăzuse din cauza evenimentelor, asimilând acest fapt cu micșorarea folosinței locatarului, prin distrugerea parțială a lucrului⁹⁾. Trib. Toulouse¹⁰⁾ reziliază un contract de închiriere de servicii, arătând că «dacă e adevărat că obligațiile rezultând dintr'însul trebuiesc executate conform termenilor convenției, trebuie în mod necesar ca această executare să se poată face în împrejurările inerente vieții economice normale, astfel cum se desfășură în momentul acordurilor. Starea de războiu actuală a turburat viața economică în condițiuni necunoscute până acum, și a pus anumiți comercianți în situații critice, cari nu permit ca acei ce suferă din cauza lor să îndeplinească obligații ruinătoare», și examinând obiecțiunea trasă din teoria forței majore, răspunde cu argumente de echitate¹¹⁾. Iar

6) Cons. Pref. Seine-Infer., 10 Nov. 1915, *Gaz. Trib.* 18 Febr. 1916.

7) Consiliul de Stat, 30 Mart. 1916, *Le Temps* 1 Apr. 1916.

8) 1 Mai 1915, *Gaz. Trib.* 20 Mai 1915.

9) Arg. c. civ. art. 1423; soluție contrară celei date de același tribunal (mai sus, nota 39), și mai puțin exactă, legea vorbind de distrugerea lucrului însuș, nu de micșorarea folosinței din alte cauze. Cf. jurisprudența anterioară: Paris, 26 Martie 1872, S. 72. 2. 237; Paris, 13 Martie 1832, S. 32. 2. 330; Aubry et Rau, IV, § 369, n. 4; Guillaouard, *Louage*, I, No. 390 și 396; Cf. și hotărârile citate mai sus, nota 27 și 40.

10) 1 Iunie 1915, *Gaz. Trib.* 1 Dec. 1915.

11) Trib. Seine, 15 Iunie 1915, D. 916. 2. 22, a dus aceste considerații de echitate la extrem, admitând ca forță majoră faptul unui fabricant care s'a angajat să furnizeze armatei mărfuri ce depășese de mai multeori cantitatea normală fabricată în timp de pace. — *Contrà*: Wahl, *loco cit.*, pag. 393, care aprobă însă hotărârea dată într'un caz analog (Trib. Loches, 21 Ianuarie 1915, *Gaz. Trib.* 30 Mai 1915), când uzina fusese de bunăvoie afectată Statului în mod exclusiv; principiile forței majore nu permit nici aci să se admită ca debitorul, pus prin fapta lui proprie în imposibilitate de a-și executa obligațiunile, să fie exonerat; interesul general și considerația că altfel fabrica ar fi fost rechiziționată, nu pot modifica aceste principii, mai ales că, în asemenea cazuri, fabricantul nu sacrifică nimic din profitul său; ele vor influența cel mult asupra daunelor ce judecătorul va acorda creditorului păgubit.

acum de curând, judecătorul de pace din al IX-lea arondisment, reduce chiria unei cafenele, motivând că «măsurile restrictive, cari nu puteau fi prevăzute la epoca contractului, nici împiedecate în momentul când s'au produs, micșorează într'o proporție însemnată liberul exercițiu al exploatării fondului de comerț¹²⁾». Raritatea acestor hotărâri și varietatea motivelor arată că lipsește încă practicei o bază solidă, pe care să-și sprijine soluțiile. Oare în legislația actuală nu se poate găsi o asemenea bază?

*Clauza «rebus sic stantibus»*¹³⁾. — Chestiunea de a se ști ce întindere trebuie dată regulei după care convenția formează legea părților (c. civ. art. 969), este discutată de aproape opt secole. Această regulă, formulată de dreptul roman¹⁴⁾, s'a menținut până azi, din cauza necesității unei stabilități în relațiile contractuale, pe care nevoile economice au cerut-o întotdeauna în mod imperios. Dar Romanii nu-i aduceau o atenuare când împrejurările se schimbau astfel încât efectele executării n'ar mai fi corespuns voinței părților? Sunt câteva texte în Digeste și în codul lui Justinian, cari prevăd asemenea cazuri¹⁵⁾, și admit că debitorul e liberat; dar ele par soluții de speță, bazate numai pe interpretarea intenției contractanților, și n'au fost formulate nicăeri într'o regulă generală. Cu prilejul unora din aceste texte, glosatorii au examinat și ei chestiunea, dar s'au ferit a-i lărgi aplicarea; s'au mărginit numai să formuleze expres soluția implicită dată de jurisconsultii ce comentau¹⁶⁾. În orice caz, ideea nu eră străină de spiritul roman, căci o găsim exprimată clar și categoric de Cicero și de Seneca¹⁷⁾: *omnia esse debent eadem, quae fuerunt, cum promitterem, ut promittentis fidem teneas.*

Această maximă atât de conformă cu echitatea, a fost împrumutată și dezvoltată de dreptul canonic,

12) *Le Temps* din 24 Febr. 1916.

13) Dr. L. Pfaff, *Die Clausel rebus sic stantibus*, în *Festschrift für Unger*, 1898, pg. 221; G. Osti, *La così detta clausola c. s. si nel suo sviluppo storico*, *Riv. dir. civ.*, 1912, pg. 1 urm.;— vezi și bibliografia indicată în Windscheid, *Pand.*, ed. 9-a, I, § 98, n. 5.— Cei doi autori citați, examinează origina istorică a acestei teorii și transformările ei succesive, cu amănunte și dezvoltări ce nu pot fi redată aci.

14) Ulpian, Dig. 50. 17. 23: *hoc senabitur quod initio concevit; legem enim contractus debet.*

15) Cf. Osti, *loco cit.*, p. 7, n. 5.

16) Textul pe care în special l-au avut în vedere glosatorii este: Neratius, Dig. 12. 4. 8, deși un text din Africanus, Dig. 46. 3. 38 pr. (contrazis în aparență de Iulianus, Dig. 45. 1. 56. 2) e mai explicit: vorbind de cazul unui *adjectus solutionis gratia*, care schimbă de stat, jurisconsultul hotărâște că nu mai poate prima plată valabil *Tacite enim inesse hae conventio stipulationi videtur: si in eadem causa maneat*. Autorii posteriori mai citează și pe Marcian, Dig. 34. 8. 3. 2, care însă nu e concludent.

17) *De beneficiis*, IV, 35; Cf. Cicero, *De officiis*, I, 10 și III, 25.

care citează chiar exemplele celor doi filozofi romani¹⁸⁾. Sub dubla influență a glosatorilor și a canoniștilor, autorii începând din secolul XIV-lea, admit fără rezervă această așa numită clauză tacită, tinzând s'o generalizeze tot mai mult. Astfel, Bartolus¹⁹⁾ (1314—1357): *quando quis renunciat in aliqua re omni juri quod habet vel habere potest vel posset: oportet enim intelligi rebus sic se habentibus, h. e. ex aliquo jure, quod est de praesenti re vel spe*; Baldus²⁰⁾: *rebus sic se habentibus loquimur, sic et promissiones intelliguntur rebus sic se habentibus*; Alciatus²¹⁾, cu un secol mai târziu, recunoaște de asemenea că regula *quod semel placuit amplius displicere non potest*, nu se aplică *quando superveniret aliqua causa inconsiderata, de qua a partibus nihil verisimiliter esse agitatum*. Și Tiraquellus²²⁾ generalizează: *et hoc quidem perpetuum est in omnibus actibus et dispositionibus, ut scilicet semper intelligantur rebus sic stantibus*.

Cu numele de clauza *rebus sic stantibus*, această idee, sub formula: *contractus qui habent tractum succesivum et dependentiam de futuro rebus sic stantibus intelliguntur*²³⁾ a fost admisă până în secolul XVIII-lea în Germania și Italia, de aproape unanimitatea autorilor, cari variau numai în ce privește aplicarea ei la diferitele cazuri. Fundamentul ei eră considerat atât de general, încât a fost întinsă la toate actele cari presupun expresiunea unei voințe: contracte, legi, tratate internaționale. Nimeni nu cercase însă a-i da reguli riguroase, spre a evita abuzurile lesne de prevăzut, și un cadru precis, spre a preveni confuzia cu noțiunile juridice, bazate pe un principiu analog. Astfel, clauza *rebus sic stantibus* a fost confundată cu eroarea, de care totuș se deosebește, pentru că nu se referă la un fapt existent în momentul contractului, ci la unul ce poate surveni; cu leziunea, care constă, e drept, tot într'un dezechilibru între prestațiuni, însă existent în momentul contractării, iar nu provocat de un eveniment ulterior²⁴⁾ cu condiția, modalitate pusă explicit într'un act juridic, re-

lativă la un eveniment nesigur, dar a cărui realizare e prevăzută ca posibilă, pe când aci e vorba de un eveniment neprevăzut, care survine fără voința părților, și are de efect tocmai a turbura prevederile lor²⁵⁾; în fine, cu cauza, deși nu e scopul urmărit de părți, ci o schimbare a împrejurărilor care împiedică realizarea acestui scop.

Nepreciziunile acestea, precum și știrbirea tot mai mare ce generalizarea ei aducea siguranței convențiunilor, a provocat pela începutul secolului XVII-lea o reacțiune, în scop de a-i restrânge aplicațiunile. Grotius²⁶⁾ arată cel dintâiu că teoria, astfel cum eră formulată în timpul lui, făcea ca nicio convenție să nu rămână obligatorie, debitorul putând cere în orice moment exonerarea, sub cuvânt că s'au schimbat condițiile. Incercările de precizare făcute în urmă, de autorii germani ca și de doctrina italiană, n'au reușit, și în secolul XVIII-lea teoria întreagă cade în desuetudine, fără a fi fost combătută de nimeni în principiu, fără ca nimeni să fi cercat un examen serios al ei²⁷⁾.

În Franța, clauza *rebus sic stantibus* n'a fost niciodată admisă. Cujas și Doneau, deși au scris în epoca ei de înflorire, nu o pomenesc; Pothier n'a spus nimic despre ea, și astfel codul Napoleon n'a adoptat-o; n'a trecut deci în niciuna din legile derivate cum e codul Italian sau codul nostru. Ea a fost admisă însă de codul bavarez din 1756, de codul prusian și în parte de codul civil austriac²⁸⁾. Codul civil german o aplică la contractele bilaterale: când partea obligată a executat cea dintâiu constată că situația celeilalte s'a schimbat într'atâta, încât nu mai e sigură de contraprestațiune, poate suspenda executarea până ce va obține o garanție sau cocontractantul va redeveni solvabil (§ 321); deasemenea e aplicată în aceleași împrejurări la promisiunea de împrumut (§ 610). Jurisprudența acordă în primul caz chiar rezilierea contractului bilateral²⁹⁾. Motivele generalizând ideia cuprinsă în cele două dispozițiuni, admit desființarea contractelor, dacă debitorul dovedește că astfel a fost intenția părților pentru cazul când condițiile se vor schimba³⁰⁾. Totuș în doctrina

18) St. Toma d'Aquino, *Summa Theol.*, II, 2, 110, 3: *ut enim Scæca dicit...*; Cf. *Decr. Grat.* c. 14, C. XXII, 2.

19) *Opera omnia*, Veneția, 1603, II, f. 40.

20) *In II Dig. vet. partem*, Veneția, 1599.

21) *Opera omnia*, Basilea, 1582, IV, col. 774.

22) *Comment. in l. si unquam, prefatio*, No. 167.

23) Osti, *loco cit.*, p. 1.

24) Precum se vede, ca principiu de echitate, teoria *r. sic. st.* se aseamănă cu leziunea, însă baza lor juridică diferă, fiind, pentru aceasta din urmă, o presupusă lipsă de libertate a consimțământului (Planiol, II, No. 1583), iar pentru cealaltă limitarea voinței părților la anume cazuri prevăzute implicit în momentul contractului. De aceea, din faptul că codul civil francez n'a admis leziunea decât în mod cu totul excepțional, nu se poate trage un argument contra teoriei expuse la § 5.

25) Ea s'ar apropia mai mult de ideia expusă de Windscheid, *Pand.* ed. 9-a, I, § 97, pe care însă el n'a aplicat-o decât la teoria despre *conditiones*, în dreptul roman.

26) *De jure belli*, II, 16, § 22—27.

27) Osti, *loco cit.*, p. 56: "Vedem unde clauza n'a mai fost aplicată, dar nu știm de ce n'a fost aplicată".

28) *Baierische Landrecht*, IV, c. 15, § 12; *Preussische A. L. B.* I, 5, § 378; *Österreichische G. B.* numai pentru convențiile preliminare (promisiunile de a contracta). Cf. Pfaff, *loco cit.*, pg. 298; Osti, *loco cit.*, pg. 36).

29) Bindewald, *Rechtsgeschichtliche Darstellung der Cl. r. sic. st.* Leipzig, 1901, p. 30—31.

30) Motive, II, p. 199; Cf. Osti, *loco cit.*, pg. 38. Ideia din §§ citate e mai largă decât cea expusă *infra*, unde, precum se va vedea, se cere ca evenimentul survenit să fie imposibil de prevăzut: sârăcirea cocontractantului nu îndeplinește această condițiune.

germană e controversă, dacă se poate extinde soluția în afara celor două cazuri prevăzute de cod; tribunalele o admit în anume împrejurări, pe baza ideii că contractele trebuiesc executate cu bună credință, dar nu pare înclinată să-i dea o aplicare generală³¹⁾.

În Italia, autorii au continuat direcția indicată de Alciatus, admitând clauza în modul cel mai larg, la toate actele juridice³²⁾. Deși codul civil nu o consacră, ea s'a menținut în doctrina italiană, și jurisprudența o aplică adesea, restrângând-o însă, fără motiv, la contractele ce au de obiect prestațiuni succesive³³⁾.

Sebastian Șerbescu

Avocat.

(Va urmă)

31) Cf. Bindewald, *loco cit.*, p. 31; Klenke, *Die Clausel, r. sic. st. in der Rechtsprechung des Reichsgerichts*, Göttingen, 1911, p. 105.

32) *Dispositio quolibet intelligitur rebus sic stantibus.*

33) Osti, *loco cit.*, p. 46 urm.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA III

Audiența dela 24 Iunie 1916

Președința d-lui I. Duca, președinte

V. Maximilian cu Primăria Capitalei

EDILITATE PUBLICĂ. — ORAȘUL BUCUREȘTI. — TEATRU DE VARĂ. — CONSTRUCȚIUNI. — INTERZICERE. — CONTENCIOS ADMINISTRATIV.

Autoritatea comunală nu poate să restrângă și să condiționeze dreptul particularilor de a face construcțiuni pe locurile lor decât întemeindu-se pe dispozițiuni precise de lege sau regulament, iar nu pe simple considerațiuni de apreciere a unor eventuale incomodități sau presupuse pericole la care construcțiile ar da loc prin destinația sau situațiunea lor.

Astfel fiind și întrucât regulamentele de edilitate ale orașului București nu interzic dreptul particularilor de a construi teatre de vară în anumite cartiere sau pe lângă anume strade ale orașului, administrațiunea comunală nu poate lua, pentru cazuri izolate, dispozițiuni de acest fel, fără a nesocoti principiul egalității față de legi și a depăși atribuțiunile ce-i sunt date în această privință.

No. 386. — Admis, recursul făcut de V. Maximilian, contra refuzului Primăriei comunei București de a-i da autorizație să clădească un teatru de vară pe locul din

strada Vienei No. 8, ce-l are închiriat dela Ministerul domeniilor pe termen de cinci ani.

S'au ascultat: citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier Al. G. Hinna; d-nii avocați V. Athanasovici și Stoianovici, pentru recurent, în desvoltarea motivelor de recurs; d-l avocat Marinescu-Bolintin, pentru intimată, în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra recursului făcut de V. Maximilian, contra refuzului Primăriei comunei București de a-i da autorizația să construiască un teatru de vară pe locul din strada Vienei No. 8.

Având în vedere că Primăria, chemată să justifice refuzul de a rezolvă cererea recurentului, prezintă azi în instanță un dosar din ale cărui lucrări se constată că cererea de autorizare a fost respinsă — în primul rând — pe motivul inspirat de o adresă a Poliției Capitalei că deschiderea teatrului în discuțiune ar prezentă inconveniente grave pentru liniștea și siguranța publică, prin aceea că locul de construcție e situat în apropierea unor instituțiuni și autorități publice, care s'ar resimți de această vecinătate incomodă, iar în al doilea rând, că înființarea unui asemenea local de spectacole în acel loc ar constitui un pericol de incendiu pentru unele clădiri apropiate;

Având în vedere că, dacă autoritatea comunală este îndreptățită prin legea și regulamentele comunale să restrângă și să condiționeze dreptul particularilor de a face construcțiuni pe locurile lor, nu e mai puțin adevărat că atari măsuri din parte-i trebuiesc în mod necesar să se sprijine pe dispozițiuni precise de lege sau regulament, în nici un caz pe simple considerațiuni de apreciere a unor eventuale incomodități sau presupuse pericole, la care construcțiunile ar da loc prin destinațiunea sau situațiunea lor, asemenea considerațiuni de apreciere putând să ascundă lipsa justificărei legale și caracterul arbitrar al actului de autoritate;

Considerând că, așa fiind și întrucât regulamentele de edilitate ale orașului București nu interzic dreptul particularilor de a construi teatre de vară în anumite cartiere sau pe lângă anume strade ale orașului, administrațiunea comunală nu poate lua pentru cazuri izolate dispozițiuni de acest fel fără a nesocoti principiul egalității față de legi și a depăși atribuțiunile ce-i sunt date în această privință;

Că, de altă parte, considerațiunile și măsurile de siguranță contra incendiului îndreptățesc Primăria să impună particularilor prin autorizațiunea ce dă, anume condițiuni și restricțiuni prevăzute de regulament, în ce privește distanțele, felul materialului întrebuințat la lucrări, etc., în nici un caz însă asemenea considerațiuni nu o autoriză să ridice în mod absolut dreptul unui particular de a face o anume construcțiune pe locul său viran;

Că, din toate acestea, rezultă prin urmare că refuzul Primăriei comunei București de a da recurentului autorizația de construcție cerută, este un act ilegal și arbitrar și deci autoritatea urmează să fie invitată a acorda numitului, potrivit legii și regulamentelor comunale, autorizația de a construi teatrul de vară pe locul mai sus menționat.

Pentru aceste motive, admite recursul.

Observație. — Deciziunea Inaltei Curți de casație, ce publicăm mai sus, este foarte juridic motivată. În adevăr, art. 54 al legii de organizare a comunelor rurale, dă în căderea Primarului dreptul de a autoriza reparațiunile și construcțiunile ce locuitorii orașului dorese a întreprinde «conform planurilor de aliniere și regulamentelor în regulă adoptate». Principiul este dar că dreptul de proprietate sau posesie al cetățenilor este mărginit de legile și regulamentele în regulă adoptate, dar legiuitorul n'a înțeles și nici n'ar fi putut înțelege că primarul ar putea oprî în mod absolut pe un cetățean să construiască pe terenul său. Acest refuz de autorizație este o călcare a art. 480 c. civ., care mărginește «în limitele determinate de legi», dreptul proprietarului de a dispune de lucrul său; or, nu există o asemenea dispoziție în nici un text de lege.

Inalta Curte mai constată foarte judicios că, prin refuzul său, primarul a depășit atribuțiunile ce-i sunt date în această privință. Formula întrebuințată de această deciziune, este în absolută concordanță cu principiile dreptului administrativ. Administrația publică este exercițiul puterilor legale (Haurion, *Précis de droit administratif et de droit public*). Scopul administrațiunei este îndeplinirea funcțiunei administrative, dar cu mijloacele care i-au fost recunoscute ca prerogative și ca drepturi de legile în vigoare. În cazul nostru, primarul nelucrând pe baza unui text de lege, comite ceea ce în drept administrativ este calificat «une voie de fait par manque de droit». Este interesant de observat că asemenea acte din partea administrațiunei, nu trebuie confundate cu actele administrative făcute cu exces de putere. Un act administrativ făcut cu exces de putere, rămâne administrativ (Haurion, *loco cit.*, p. 92), pecând «la voie de fait» nu este un fapt de serviciu, fiindcă este cu totul în afară de puterile administrației sau de procedurile ce poate întrebuința.

«Toute atteinte à la propriété ou à la possession portée sans droit par l'administration constitue une voie de fait et entraîne la compétence judiciaire pour l'action en indemnité. Cette conséquence est détachable de l'acte administratif». (Haurion, *loco cit.*). În asemenea condițiuni, chiar dacă partea nu s'ar fi adresat contenciosului administrativ, pentru a constată ilegalitatea refuzului și pentru a putea urmări direct înaintea Curței de apel daunele rezultate din actul arbitrar al Comunei (Cf. art. 33 alin. ultim din legea de organizare a Inaltei Curți de casație) ar fi putut intentă pe baza principiilor generale direct acțiune în daune Primăriei. «Par la théorie de l'atteinte au droit, — spune Haurion, *loc. cit.* — le droit de propriété violé poursuivi par lui même la réparation, sans qu'il y ait lieu de tenir compte de la nature de l'opération qui a entraîné le dommage par cela même que la conséquence en est détachable, peu importe que ce soit une opération administrative, ou bien que ce soit une opération gouvernementale».

Textul art. 33 din legea de organizare a Curții de casație spune: «daunele-interese care ar putea izvorî din asemenea acte sau fapte se vor cere dela Curtea de apel în circumscripția căreia s'a îndeplinit *actul administrativ atecat*». Or, în cazul când este la mijloc *une voie de fait* și o atingere adusă proprietății sau posesiei, după cum am spus mai sus, nu mai este vorba de *act administrativ* — pe deoparte — și pe de altă parte acțiunea în daune este cu totul despărțită de actul administrativ. Chestiunea astfel prezentată, are un deosebit interes. Trebuie observate totdeauna cazurile în care activitatea administrativă revine sub imperiul dreptului comun. Dreptul administrativ este independent de dreptul comun numai în măsura prerogativelor legale. Sunt acte care fac ca activitatea administrativă să reîntre sub auspiciile dreptului comun, care pândeste această activitate. Astfel de eveniment este cazul ce s'a întâmplat cu refuzul de autorizație cerut de artistul Maximilian. Prin acest refuz, daunele luau naștere chiar pe baza principiilor dreptului comun, și ar fi putut fi urmărite, în afară de ori-ce constatare a ilegalității urmărită înaintea Contenciosului administrativ.

7 Iulie 1916

C. A. Stoeanovici

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 23 Martie 1916

Președinta d-lui Oscar N. Nicolescu, prim-președinte

, Sima Angelescu cu N. Dinescu

DOTĂ. — ACT DOTAL. — TRANSCRIERE. — LIPSA ACESTEI FORMALITĂȚI. — IMOBIL DOTAL. — ÎNSTRĂINAREA LUL. — TERȚIU ACHIZITOR. — ART. 708 ȘI 710 VECEHA PR. CIV. — AUTORIZAȚIE MARITALĂ. — AUTORIZAȚIE TACITĂ. — CONCURSUL BĂRBATULUI LA FACEREA ACTULUI. — ART. 199 C. CIV. — PREȘCRIPTIE. — JUST TITLU ȘI BUNĂ CREDINȚĂ. — PREȘCRIPTIE ACHIZITIVĂ. — PREȘCRIPTIA ACȚIUNILOR ÎN NULITATE. — ART. 1895 C. CIV.

¹⁰ Un act dotal, netranscris în registrele tribu-

nalului, neputând fi opozabil terților, urmează că nu se poate cere nulitatea vânzării față de un terț achizitor al imobilului constituit dotă, sub motiv că imobilul a fost cumpărat dela soție, în timpul duratei căsătoriei.

2° Autorizarea maritală putând fi dată și în mod tacit, urmează că ea poate să rezulte din concursul dat de bărbat la facerea actului, cum este semnarea actului alături de soție.

3° Justul titlu și buna credință sunt condițiuni cerute de lege numai pentru prescripțiunea achizitivă când s'a dobândit un imobil determinat dela un *a non domino*, iar nu și pentru prescripțiunea acțiunii în nulitatea unei înstrăinări, care are cu totul alt fundament juridic, și anume o prezumție de renunțare din partea aceluia care avea exercițiul acțiunii, sau o confirmare a actului isbit de nulitate.

No. 89. — Respins, apelul făcut de Sima Angelescu, contra sentinței tribunalului Dâmbovița, secția I, No. 443 din 1914, în proces cu N. Dinescu.

S'au ascultat: d-l avocat Tacu, pentru apelant; d-l avocat St. Marinescu-Bolintin, pentru intimat.

Curtea,

Având în vedere opozițiunea făcută de Sima Angelescu, în contra deciziei acestei Curți cu No. 56 din 3 Martie 1915, prin care i s'a respins, ca nesusținut, apelul făcut contra sentinței tribunalului Dâmbovița, secția I, cu No. 443 din 26 Septembrie 1914;

Având în vedere că, prin această sentință, tribunalul a respins ca nesusținută acțiunea intentată de Sima Angelescu, prin petițiunea înregistrată la No. 18676 din 1914, în contra lui N. Dinescu;

Având în vedere că, prin acțiunea sa, Sima Angelescu cheamă în judecată pe N. Dinescu, spre a fi condamnat a-i delăsă în plină proprietate și stăpânire imobilul din Târgoviște, strada Ciocârlan, No. 34, cu toate dimensiunile prevăzute în actul autentificat la No. 581 din 1905, precum și venitul imobilului, în suma de lei 1.500 anual dela 1915 și până la judecarea definitivă a acțiunii;

Având în vedere că oponentul Sima Angelescu își sprijină acțiunea pe motivul că imobilul ce reclamă a fost constituit dotă surorii sale Teodora, la trecerea ei în căsătorie cu Haralamb Nicolae, și că a fost vândut în timpul căsătoriei, fără îndeplinirea formelor cerute de lege, cerând nulitatea vânzării;

Având în vedere că Sima Angelescu exercită acțiunea în calitate de frate și unic moștenitor al defunctei

sale surori, Teodora Lambru Nicolae, ceea ce nu se contestă de intimat;

Având în vedere că, din actele invocate de părți și din desbaterile urmate în instanță, se constată, în fapt, că Teodora Angelescu, la trecerea ei în căsătorie cu Nicolae Haralamb, își constituie dotă, prin actul autentificat la tribunalul Dâmbovița la 10 Noembrie 1878, imobilul situat în Târgoviște, strada Ciocârlan, suburbia Sf. Tănase; că, mai târziu, în anul 1885, Teodora Lambru Nicolae vinde, împreună cu fratele său Sima Angelescu, oponentul, acest imobil lui Constantin Marin, prin actul autentificat de tribunalul Dâmbovița la No. 984 din 1885; iară, în anul 1905, Constantin Marin vinde, la rândul său, zisul imobil lui N. Dinescu, intimatul, prin actul autentificat de acelaș tribunal la No. 581 din 1905; că, Teodora Lambru Nicolae, încetând din viață la 14 Iunie 1900, după cum rezultă din extractul din registrul de stare civilă pentru morți al comunei București cu No. 3347 din 1900, Sima Angelescu pornește prezenta acțiune contra lui N. Dinescu;

Având în vedere că, intimatul N. Dinescu, opune în contra acestei acțiuni, în prim rând, că imobilul în chestiune nu are caracterul de dotal față de dânsul, care este un terțiu, întrucât foaia zentrală nu a fost transcrisă în registrul special al tribunalului, după cum cere legea, și nici nu se face mențiune de dotalitatea lui în actul de vânzare intervenit între Teodora Lambru Nicolae și Sima Angelescu, de oparte și Constantin Marin, primul cumpărător, de alta;

Având în vedere că după dispozițiunea art. 1228 c. civ., convențiunile matrimoniale vor fi făcute prin tribunal, mai înainte de celebrarea căsătoriei, după formele stabilite în condicele de procedură, sub pedeapsă de nulitate.

Având în vedere că art. 708 și 710 din vechiul cod de procedură, sub imperiul căruia a fost făcut actul zentral al Teodorei Lambru Nicolae, prescrie că «toate convențiunile matrimoniale sau contracte de căsătorie și foile dotale, se vor trece, din cuvânt în cuvânt, într'un registru special, ce se va ține la grea fiecărui tribunal de județ; că, mai înainte de celebrarea căsătoriei, ambii soți împreună cu cei ce au constituit dota, se vor prezenta în persoană sau prin procuratori speciali înaintea tribunalului bărbatului, cu petițiune subscrisă de dânsii, spre a cere transcripțiunea în registrul tribunalului »;

Având în vedere că este cert, în drept, că netranscrierea actului dotal în registrul special al tribunalului, îl face să piardă acest caracter față de cei de al treilea și nu le este opozabil;

Având în vedere că, actul dotal în chestiune nefiind opozabil terțiilor, oponentul nu poate pretinde, față de intimatul N. Dinescu, care este un terțiu achizitor al imobilului constituit zestre, că a cumpărat un imobil dotal dela soție, în timpul duratei căsătoriei, fără respectarea formelor cerute de lege, și deci nu poate reclama imobilul ca fiind dotal și cere nulitatea vânzării;

Având în vedere că, intimatul mai opune, în al doilea rând, în contra acțiunii intentată de Sima Angelescu, că chiar dacă s'ar presupune că actul dotal a fost transcris în registrul special al tribunalului și că imobilul are caracterul dotal față de terții, încă înstrăinarea făcută de soție nu este isbită decât de o nulitate relativă și acțiunea în nulitate este stinsă, conform art. 1255 c. civ.;

Având în vedere că art. 1255 c. civ. prescrie că dacă afară de cazurile excepționale arătate de lege, femeea sau amândoi soții împreună înstrăinează imobilul dotal, femeea sau moștenitorii săi pot face a se revocă înstrăinarea în curs de 10 ani după desfacerea căsătoriei;

Având în vedere, în speță, că desfacerea căsătoriei dintre Teodora și soțul ei Haralamb Nicolae a avut loc la 14 Iunie 1900, prin moartea soției, după cum mai sus s'a arătat, iar acțiunea a fost pornită de moștenitorul ei, de oponent, la 9 Mai 1914, adică după 14 ani;

Considerând că, întrucât oponentul a lăsat să treacă zece ani dela desfacerea căsătoriei fără a cere nulitatea înstrăinării, el nu mai poate, după expirarea acestui termen, să exercite acțiunea în nulitate, căci ea este prescrisă;

Având în vedere că, oponentul mai susține că Teodora Lambru Nicolae, a înstrăinat imobilul fără autorizarea soțului ei și, în consecință, acțiunea în revocarea înstrăinării se prescrie prin termenul de drept comun;

Având în vedere că, din actul de vânzare autentificat de trib. Dâmbovița la No. 984 din 1885 și intervenit între Teodora Lambru Nicolae și Sima Angelescu, ca vânzatori, și Constantin Marin, ca cumpărător, se constată că soțul Haralamb Nicolae a semnat actul alături de femeie, declarând că consimte la vânzare;

Considerând că, după art. 199 c. civ., autorizarea maritală poate fi expresă, adică dată printr'un act fie autentic, fie sub semnătura privată, sau tacită, rezultând din concursul bărbatului la facerea actului;

Considerând că, din faptul că Haralamb Nicolae a semnat actul de vânzare alături de soția sa, declarând că consimte la vânzare, reese în mod evident că el a dat concurs la împlinirea actului și că a înțeles să autorize pe femeea sa;

Considerând că, chiar dacă s'ar presupune că Teodora Haralamb Nicolae a înstrăinat imobilul fără autorizarea bărbatului, încă oponentul, ca moștenitor al ei, trebuie, conform art. 1900 al. II c. civ., să intente acțiunea în nulitatea înstrăinării, în termen de zece ani dela deschiderea succesiunii, adică dela 14 Iunie 1900; că, lăsând să treacă acest termen, și pornind acțiunea tocmai la 9 Mai 1914, acțiunea este prescrisă și nu mai poate fi exercitată;

Având în vedere că oponentul cere a i se încuviința proba testimonială, spre a dovedi reaua credință a intimatului N. Dinescu și, prin urmare, imposibilitatea de a se prevala de prescripțiunea decenală cu just titlu și bună credință;

Considerând că, justul titlu și buna credință sunt condițiuni cerute de art. 1895 c. civ. pentru prescripțiunea achizitivă, când s'a dobândit un imobil determinat *a non domino*; că, intimatul nu invoacă această prescripțiune, ci aceea a acțiunii în nulitate a înstrăinării, al cărei fundament este cu totul altul, și anume o prezumțiune de renunțare din partea aceluia care are exercițiul acțiunii, sau de confirmare al actului isbit de nulitate; că, astfel fiind, administrarea probei testimoniale este inutilă în speță și trebuie respinsă;

Considerând că, din toate cele ce preced, rezultând că acțiunea pornită de Sima Angelescu în contra lui N. Dinescu nu este fundată și urmează a fi respinsă, devine fără interes a se mai cerceta temeinicia și celui de al treilea mijloc de apărare, invocat de intimat și bazat pe maxima: *quem de evictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio*;

Că, dar, opozițiunea făcută de Sima Angelescu este nefundată și cată a fi respinsă, confirmându-se deciziunea Curții cu No. 56 din 1915;

Având în vedere că intimatul cere cheltueli de judecată;

Având în vedere că asemenea cheltueli au fost făcute;

Având în vedere dispozițiunea art. 140 și 146 c. pr. civ. și apreciind Curtea le fixează la suma de lei 100;
Pentru aceste motive, respinge apelul.

Semnați: Oscar N. Nicolescu, Lazăr Munteanu,
P. Hagiapol.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ

CASAȚIUNEA FRANCEZĂ (Camera criminală)

— 25 Februarie 1915 —

COMPETENȚĂ. — MATERIE PENALĂ. — ORDINE PUBLICĂ. — CASAȚIE. — MOTIV NOU. — ART. 408 C. INSTR. CRIM. FR. (ART. 406 C. PR. PEN. ROM.).

SPIONAJ. — TENTATIVĂ. — SCRISORI MISIVE. — LOCUL DELICTULUI. — ART. 63 C. INSTR. CRIM. (ART. 60 C. PR. PEN. ROM.).

CONEXITATE. — JUNCȚIUNE DE COMPETENȚĂ. — SPIONAJ. — AUTOR PRINCIPAL. — COMPLICE. — ART. 227 C. INSTR. CRIM. (ART. 227 C. PR. PEN.).

1⁰ În materie penală, jurisdicțiunile fiind de ordine publică, toate incompetențele declarate de lege sunt peremptorii, și nu pot fi acoperite prin tăcerea sau achiesarea părților.

Motivul de necompetență poate fi deci invocat înaintea Curții de casație, deși nu a fost propus nici dinaintea tribunalului corecțional, nici dinaintea Curții de apel, sesizată în acelaș timp de apelul prevenitului și de apelul *a minima* al ministerului public.

2⁰ Delictul de tentativă de spionaj consistând în faptul de a scrie unui soldat pentru a-i cere, sub un nume fals, informații care interesează apărarea teritoriului, trebuie să fie reputat ca fiind comis în locul unde s'au primit scrisorile.

3⁰ Prin urmare, tribunalul acestui loc este competent a judecă, nu numai urmărirea intentată contra autorului delictului și complicii săi, dar și urmărirea care are de obiect reprimarea delictelor de spionaj conexe, săvârșite în alt loc.

Pand. fr. pér., 1915. 1. 171.

Observațiune. — Jurisdicțiunile fiind, în materie penală, de ordine publică (I. Tanoviceanu, *Pr. pen. română*, p. 371, No. 593; F. Hélie, *Tr. de l'inst. crim.*, t. 6, p. 718) jurisprudența admite că excepțiunile de incompetență pot fi propuse pentru prima oară în casație, când tribunalul de apel a fost sesizat de un apel *a minima* al ministerului public, pentru că în acest caz, fiind sesizat de cauza întreagă, este dator ca din oficiu, și înainte de a statua în fond, să-și examineze competența (Cas. fr. 2 déc. 1899, S. et P. 1902. 1. 376; 18 Oct. 1901, S. et P. 1901. 1. 544; 16 juill. 1903, S. et P. 1907. 1. 251). Dar ea decide, din contră, că excepția de necompetență nu poate fi propusă pentru prima oară în casație, când tribunalul de apel nu a fost sesizat de cât de un apel al prevenitului, pentru că în asemenea caz, acest tribunal neputând mai întâi a se declara necompetent din oficiu, pentru a nu agrava soarta condamnatului după apelul său, nu aparține în urmă curții de casație de a releva în decizia sa un motiv care nu eră în puterea tribunalului de a-l evita (Cas. fr. 26 déc. 1896, S. et P. 1897. 1. 383; I. Tanoviceanu, *op. cit.*, p. 537, No. 838).

Decizia al cărei rezumat l-am dat mai sus contrazice soluția admisă de casația franceza în mai multe rânduri

cu privire la determinarea locului delictului comis prin întrebunțarea scrisorilor misive. Dacă, în dreptul civil, determinarea locului unde s'a format un contract între absenți prezintă diferite dificultăți, în dreptul penal, determinarea locului delictului este de asemenea o chestie controversată în ce privește infracțiunile care se comit prin scrisori misive. Și, cu toate acestea, fixarea acestui loc e importantă. Ea interesează, în dreptul intern, urmărirea, pentru a regula competența teritorială a unei jurisdicțiuni, și, afară de aceasta, prescripția, pentru a stabili punctul de plecare; ea autoriză sau refuză, în dreptul internațional, aplicarea legii penale streine. S'ar părea deci că, asupra acestui punct, ideile au trebuit să fie de mult puse de acord și fixate asupra unei singure soluțiuni. În fapt, nu este așa; și dacă în dreptul penal nu întâlnim numeroasele sisteme la care au dat loc contractele prin corespondență, găsim însă o divergență complectă.

În opinia care pare a fi cea mai justă, locul delictului, în infracțiunile săvârșite prin scrisori misive, este locul de unde scrisoarea, care conține injuria, defaimarea sau amenințările, a fost expedită (*teoria locului de expediție*). Această soluție a fost consacrată de Casația franceză prin două decizii vechi din 31 Ianuarie 1822 și 27 Martie 1909 (*Pand-pér.* 1911. 1. 177 și nota d-lui I. A. Roux).

Dar, în opoziție cu această primă opinie, găsim o alta, care declară ca loc al delictului pentru acest gen de infracțiuni locul remiterii scrisoarei sau panfletului victimei (*teoria locului de destinație sau de predare*), pentru că acolo se produce scandalul, acolo e turburată ordinea publică și se cauzează prejudiciul. Acest sistem a fost primit de curtea din Dijon prin o decizie din 12 Dec. 1888 (S. 1889. 2. 14. — P. 1889. 1. 182), în afacerea unor cărți postale defaimătoare adresate din Lille unui negustor din Dijon.

Dar mai este și o ultimă opinie care, reunind cele două soluții precedente, vede locul delictului în acelaș timp în locul de expediție a scrisoarei injurioase și în locul unde a fost predată, adăogând și locurile intermediare printre care a circulat. În sensul acesta a judecat atât tribunalul Havre prin o hotărâre din 11 Nov. 1887 (S. 1888. 2. 280. P. 1888, 1. 1007 cât și Curtea din Grenoble prin o decizie din 19 Martie 1891 S. și P. 1892. 2. 8) în o afacere analoagă de cărți postale defaimatorii.

Am crezut că ne nu este de prisos, cu prilejul deciziei de mai sus, să reamintim aci diferitele sisteme la care a dat loc competența *ratione loci* în dreptul penal.

20 Iulie 1916.

Siliu Rădulescu.

DE PE FRONT

Colaboratorul nostru, Siliu Rădulescu, locotenent de artilerie, serie părinților săi de pe front, unde a primit botezul focului și a luat parte la lupte continue și îngrozitoare.

Iubiții mei părinți,

Vă scriu în grabă într'un interval de timp când pot fi puțin liber, ca rândurile mele să vă aducă puțin liniște. Am primit botezul focului și am luat parte la lupte continue și îngrozitoare. Dumnezeu mi-a ajutat să scap eu viața. Sunt bine și sănătos, doar sufletește am foarte multă mâhnire în mine, căci văd greutatea realizării idealului nostru. Situația însă nu este nici alarmantă, nici dezesperată, după cum am auzit că unii se grăbesc s'o înfăcișeze. Aveți deci pentru câteva timp încă toată liniștea și răbdarea și sper că în curând situația se va schimba foarte favorabil nouă. Vă îmbrăcișez cu iubire

SILIU